

hogy a könyvtár fejlesztése és használata tudatos tevékenység eredménye. Eva Selecká Mázra feltáró munkája ezt végképp megerősíti.

Jó ötlet volt a szerző 1974-ben megjelent könyvének magyar nyelvű közreadása, mert ezzel a magyar szakemberek – akik csak elvétve tudnak szlovákul – is felhasználhatják eredményeit. Az „Olvasmánytörténeti Dolgozatok”-at Monok István gondozta, szerkesztette nagy odafigyeléssel, szakértelemmel. Ő teremtett pénzt is a megjelentetéshez. A recensenben óhatatlanul felmerült annak kérdése: más funkcióba kerülésével lesz-e folytatása a sorozatnak, vagy végképp megszűnik. Nagy kár lenne.

KÖHEGYI MIHÁLY

Vasil-Marinescu, Paula – Cordea, Marta:
Cartea veche străină în biblioteca județeană Satu Mare sec. XV–XVI. Catalog. Satu Mare, 1998. S.C. Tipografia „SOMESUL” S.A. 3900. 448 l.

Habent sua fata libelli. A könyvek és a könyvtárak ugyanolyan sorsot élnek át, mint az ember, aki szorgalmasan gyűjti a számára érdekes könyveket, s végül halála után az értékes gyűjtemény esetleg a hozzá nem értő örökösök kezére jut vagy jó esetben közgyűjteménybe, ahol szakszerűen tárolják, kezelik és nyilván tartják. Majd háborúk, történelmi sorsfordulók, határmódosítások, tulajdonosváltások során a gyűjtemény szétszóródik, s hosszú évek után egy új tulajdonos vagy egy új szakember kezén a könyvtár rendje megváltozik, s ami eddig értéktelennek látszott, az egy teljesen új rendszerben új, a korábnál nagyobb értéket kap. Ezek a gondolatok jutottak eszembe, amikor Paula Vasil-Marinescu és Marta Cordea könyvét kezembe vettem. Ők ketten felfedezték, hogy a Szatmár megyei könyvtár állományába jutott régi könyvek egyenként is mérhetetlen értéket képviselnek, ezért katalogizálásuk, számbavételük feltétlenül fontos nemcsak szűkebb környezet vagy a román könyvészet, hanem Európáé valamennyi bibliográfusa számára is.

A katalógust mértéktartóan rövid bevezetés előzi meg, amelyben a két szerző leírja, hogy a szatmári megyei könyvtárba az 1508. és 1830. közötti évekből 70 000 régi könyv található. Ebből 9 régi román könyv, ősnymtatvány 5, az 1500 és 1700 közötti évekből 1673 darab régi könyvnek minősül. A XIX–XX. századokból összesen 2231 könyvet őriznek. 1486 és 1600 közötti évekből mindössze 326 kötet kézirat. Ez a katalóguskötet ennek a hatalmas könyvgyűjteménynek csak a XV–XVI. században kinyomtatott darabjait veszi számításba. Valamennyi könyv leírása az alábbi adatokat tartalmazza: a szerző nevét, a mű címét, a kiadás helyét és évét, a könyvre vonatkozó bibliográfiát, a kötet formátumát, azaz méretét, lapszámát, kötésének milyenségét, régi és új leltári számát, grafikai jellegű díszítését. A könyvek bibliográfiai leírása betűrendben követi egymást. Ha bármi ok miatt a könyv szerzőjét nem lehetett megállapítani, akkor a cím szerint sorolták betűrendbe. A bibliográfia tartalmazza valamennyi könyv possessorának nevét is. A betűrendben leírt könyvek sorszámot kaptak, s a mutatókban ezekre a sorszámkra hivatkoznak a kötet bibliográfusai. A mutatók sorát a szerzői névmutató nyitja meg. Kálvinnak 21, Szent Ágostonnak 13 könyve található ebben a XV–XVI. századi gyűjteményben. A szerzői mutatót a kronológiai mutató követi. Ezek szerint a legrégebbi kötet Gratianus *Decretuma*, amely Baselben Michael Wensler nyomdájában jelent meg 1486. szeptember 1-jén. A jelzett időhatárok között a hozzánk időben legközelebb álló kötet a *Sriptores rerum Russicarum*, amely a régi moszkvai szerzők nevét és jeles mondásait tartalmazza. Ez a könyv 1600-ban jelent meg Frankfurtban Andreas Wecheli örökösének azaz Claudius Marinius és Joannes Aubrius nyomdájában. A gyűjteményben a jelzett időhatárok között 31 olyan kötet található, amelynek kiadási éve ismeretlen. A kiadások helyének mutatóját a nyomdászok szerinti kimutatás követi. A jelzett másfél évszázad alatt csak egyetlen olyan könyv található, amely Magyarországon jelent meg. 1599-ben Bártfán látott napvilágot Bocatius a *Liber*

Hungaridos című kötete, amely a Régi Magyar Nyomtatványok Tárában a 846. száma alatt található meg. A possessorok névmutatója viszont már pontosan elárulja azt, hogy hogyan jöhetett létre ez a hatalmas gyűjtemény. Nyilván jeles felekezeti iskolák könyvtárai vagy annak egy része került valamikor ide, így a nagykárolyi piaristáké, a sárospataki református kollégiumé, a máramarosszigeti református líceumi könyvtaré, a szatmári kerületi múzeumé és a szatmári református líceumé. Ennek a régi könyvnyagnak azonban számtalan magántulajdonosa is volt. Így a szatmári illetőségű Bartók Gábortól 14, vagy Draskóczy Gábor gimnáziumi tanártól 5, a debreceni Kovács Dánieltől 17, vagy hosszúfalui Teleki Imre könyvtárából is 6 könyv került ebbe a gyűjteménybe a többi szinte egy-egy tulajdonostól.

Sem a bevezetőben, sem a szerzőkkel való beszélgetés során nem jutott tudomásunkra, hogy a kötet összeállítói hányszor utazhattak Magyarországra vagy máshová, hogy könyvüket a legfrissebb szakirodalom ismeretében tudják útjára bocsátani. Arról viszont értesülhettünk, s ezt a kötet felhasznált irodalomjegyzéke is elárulja, hogy a Régi Magyar Nyomtatványok Tára II. kötete sem jutott a kezükbe, s így a régi magyar könyvtár legfrissebb kézikönyvét nem tudták használni. Ha a budapesti Széchényi Könyvtár kutatóival is tarthattak volna személyes kapcsolatot, akkor az esetleges javításokat nyilván már ebben a kötetben is hozhatták volna, vagy ha az RMNy kiadásra váró III. kötetének szerzőjével szakmai kapcsolatuk lett volna, akkor a következő szatmári katalóguskötet már figyelembe vehetné a magyarországi és a határainkon túli kutatások eredményeit is.

Őszintén kívánjuk, hogy a szerzők, Paula Vasil-Marinescu és Marta Cordea mielőbb hasznos szakmai kapcsolatot építhessenek ki az RMNy szerzőivel, hogy következő kötetük a legfrissebb szakmai ismeretek birtokában jelenhessen meg.

KILIÁN ISTVÁN

Saktorová, Helena – Komorová, Klára – Petrenková, Emilia: Tlače 16. storočia v piaristických knižniciach / Opera impressa saeculi XVI, quae in bibliothecis Ordinis Scholarum Piarum asservantur. Martin, 1997. 534 l. (Generálny katalóg tlači 16. storočia zachovaných na území Slovenska / Catalogus operum impressorum saeculi XVI, quae in Slovacia asservantur, Tomus II).

Újabb darabja jelent meg annak a tizenöt kötetnyire tervezett sorozatnak, amely a szlovákiai könyvtárakban őrzött XVI. századi nyomtatványok teljes katalógusát fogja tartalmazni. Az első kötet 1993-ban a Matica Slovenská törzsgyűjteményében őrzött antikvák leírását közölte a Matica négy munkatársának szerkesztésében (vö. Velencei Katalin és Monok István ismertetéseit: MKsz, 1994. 235–237 és 1999. 126–127). A második kötetben ugyanez a szerzői kollektíva négy piarista rendház: Podolin, Privígye, Szentgyörgy és Nyitra történeti könyvtárainak antikváit dolgozta föl. Munkájuk megkezdésekor ezek a gyűjtemények még a Matica Slovenská turócszentmártoni központjában voltak, ahová 1954-ben kerültek, a piarista rendházak kommunisták általi feloszlátása után, a szlovákiai vallásalap ún. ajándékozási szerződése nyomán – tehát gyakorlatilag államosítással.

Szlovákiában – eltérően a magyarországi gyakorlattól – a piarista szerzetesi könyvtárakat nem olvasztották be központi könyvelosztókba, hanem külön „történelmi gyűjteményekként” kezelték őket még a Matica Slovenskán belül is. (Csupán néhány értékeesebb kötetet emeltek ki belőlük és helyezték át a Matica törzsgyűjteményébe.) Ezért tehát 1996-ban, a szlovák parlament által hozott restitúciós törvénynek megfelelően a piarista és más szerzetesi könyvtárak teljes állományukban visszakérülhettek eredeti tulajdonosaikhoz. A szlovák piarista rendtartomány például a birtokába visszajutott négy egykori könyvtárat Nyitrára szállíttatta és az ottani rendházban helyezte el azokat.